

LAKIALOITE 138/2010 vp

Laki ulosottokaaren 3 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

1 Lakialoitteen pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että kansalaisten oikeusturvan parantamiseksi ulosottokaaren 3 luvun 6 §:n 1 momenttiin tehdään tekstimuutos siten, että ulosottomenettelyssä hakemukseen on liitettävä saamistodiste, johon ulosmittaus perustuu. Lisäksi lakitekstiin esitetään lisättäväksi uusi 3 momentti, minkä perusteella ulosottoviranomaisen on tehtävä saamistodisteeseen merkintä suoritetusta ulosmittauksesta ja jäljellä olevasta velan määrästä ja tämä asiakirja on luovutettava velalliselle.

Nykyisen lainsäädännön ongelma

Nykyllä lainsäädännöllä mukaan ulosotto-perinnän yhteydessä kaikista ammattimaisen rahanlainaajan rahanlainauksista ei saamistodistetta velalliselle tarvitse esittää. Henkilöt ovat eriarvoisessa asemassa, koska saamistodistetta ei ulosoton yhteydessä tarvitse esittää kuin lain 6 §:ssä mainittujen asiakirjojen eli juoksevan velkakirjan, vekselin tai shekin perusteella annetuista luotoista. Tämä on johtanut "laillisiin", aineellisesti perusteettomien saamisten perimisiin.

Ongelmallinen tilanne on mahdollista korjata muuttamalla ulosottokaareissa olevaa kohtaa siten, että velkojalle säädetään velvollisuus esittää velalliselle kaikista luotoiksi antamista rahaveloista saamistodiste eli velan oikean määrän osoittava dokumentti. Tuomioistuimen on todettava velan oikea määrä ja perustettava päätös saamistodisteeseen ja sen määräiseksi.

Lakialoitteen tavoitteet

— Parantaa kansalaisten oikeusturvaa siten, että velan oikea määrä on näytettävä toteen asiakirjalla.

— Varmistaa, että tuomiot perustuvat päteviin ja todellisen velan määrää osoittaviin asiakirjoihin.

— Estää päätökset, joissa kuluttajilta tai yrittäjiltä peritään perusteettomia tai liikamääräisiä saatavia.

— Turvata velallisen ja velkojan sekä velallisten keskinäinen yhdenvertainen asema ulosotto-perinnässä.

— Velvoittaa ammattimainen rahanlainaaja esittämään kaikista rahanlainauksista velalliselle dokumentti velan oikeasta määrästä.

— Oikeuttaa velallinen saamaan jäljennös velan määrää osoittavasta asiakirjasta muutoksenhaun varten.

2 Lakimuutoksen perustelut

Kuluttajavirasto on lausunnossaan Dnro 2006/70/6455 oikeusministeriölle todennut, että nykyllä lainsäädännöllä puiteissa tulee tuomioita myös perusteettomista saatavista, koska velkojalla ei ole konkurssipäätöksen eikä ulosotto-perinnän yhteydessä velvollisuutta esittää saamistodistetta velalliselle tämän kaikista rahaveloista, eikä velan oikeata määrää siis tarvitse päätöksenteon yhteydessä viran puolesta todeta. Kuluttajilta tulee yllättävän paljon palautetta siitä, että heiltä peritään täysin perusteettomia saatavia,

joiden oikeellisuus ei ammattimaisten perintätoimistojen vapaaehtoisessa perintämenettelyssä suinkaan aina tule korjatuksi silloinkaan, kun velallinen yrittää oikaista asiaa.

Yrittäjän tai muunkaan velallisen asemaa velallisena ei turvaa se, että perinnän yhteydessä velkojan on esitettävä ulosottokaaren 3 luvun 6 §:ssä mainittu luotonantoasiakirja, koska luottoa annetaan monilla muilla nimikkeillä. Pykälän täsmentäminen koskemaan kaikkia velkoja on välttämätöntä myös siksi, että ulosottoviranomainen on kirjallisesti kieltäytynyt pyytämästä hakijalta saamistodistetta. Velallisella on oltava oikeus nähdä häntä koskeva saamistodiste kaikista veloistaan.

Yleisen oikeustajun ja velallisen oikeussuojan kannalta on välttämätöntä, että ulosottoperinnän yhteydessä velkojan olisi aina pyydettyä esitettävä rahavelan saamistodiste. Mikäli saamistodistetta ei voitaisi katoamisen tai muun syyn vuoksi esittää, velka olisi kuitenkin näytettävä annetuksi ja vastike saaduksi. Konkurssitilanteessa yrittäjällä ei ole tasapuolista mahdollisuutta puolustaa oikeuksiaan varsinkaan ammattimaisia rahanlainajia vastaan oikean velkavastuunsa selvittämiseksi.

Tällä lakimuutoksella turvataan velallisen ja velkojan sekä velallisten keskinäinen yhdenvertainen asema ulosottoperinnässä sekä oikeus saada jäljennös saamistodisteesta, tapahtuipa saatavien perintä sitten perintälain tai ulosottokaaren perusteella. Lakimuutoksen toteuttamisella vähennetään myös tuomioistuimien tekemiä velkojien vaatimia liikamääräisiä saamisia koskevia päätöksiä, joista Kuluttajaviraston lausunnossa mainitaan.

Niitä 1990-luvun laman aikana tehtyjä virheitä, jotka aiheutuivat rahanlainausta ja ulosotto-perintää koskevista lainsäädännön epätarkkuuksista — joka lainsäädäntö on edelleen voimassa — ei saa enää toistaa 2010-luvulla, ja siksi tässä esitetty muutos on tehtävä välittömästi tällä vaalikaudella.

3 Taustatietoa

Tiedämme 1990-luvun alun pankkikriisin kokemuksista, että jonkin aikaa kestänyt taantuma — varsinaisesta lamasta puhumattakaan — aikaansaa yrityksissä talousongelmia. Tämä johti menestyvienkin yritysten maksuvalmius- ja tulosvaikeuksiin ja sitä kautta konkurssiin. 1990-luvun lama ajoi yli 40 000 yritystä konkurssiin. Lisäksi konkurssien ja kasvaneen työttömyyden seurauksena useat yksityishenkilöt saivat yksipuolisia tuomioita maksuvaikeuksien seurauksena. Työvoimaministeriössä tehdyn arvion mukaan lama-ajan tuomioiden vaikutukset koskivat noin 1,2 miljoonaa suomalaista.

Laman jälkeen tehdyissä oikeuksien päätöksiä koskevissa selvityksissä on voitu varmuudella todeta, että 1990-luvun alun konkurssioikeudenkäynneissä ja yksipuolisissa tuomioissa ongelmaksi on muodostunut lainmukaisten näyttöasiakirjojen puuttuminen päätöksistä. Hovi-oikeustietokannasta on löydetty lukuisa määrä päätöksiä, joissa velkojana ollut ammattimainen rahanlainaaja säännönmukaisesti todisti velan määrän näyttöasiakirjalla, jonka KHO oli aikaisemmin tuomiossaan todennut näyttöasiakirjana pätemättömäksi — laittomaksi näyttöasiakirjaksi. Samasta tietokannasta on löytynyt myös useita HO:ien päätöksiä ja ammattimaisen rahanlainajan velkomuskanteita, joissa esiintyi sellaisia näyttöasiakirjoja, joiden kaltaiset ovat KKO:n päätöksen 1989:48 mukaan pätemättömiä. KKO:n päätökseen ei kuitenkaan ole vedettu HO:n tuomioissa eikä niiden luonnetta analysoitu.

Näiden HO:n päätösesimerkkien johdosta on vuosien varrella syntynyt selvä tarve purkaa 1990-luvun liikamääräisiä tuomioita, joissa päätöksenteon perusteena on ollut pätemätön asiakirja tai ei mitään todellista velan määrää osoittavaa dokumenttia. Erityisenä ongelmana voidaan todeta se, että nämä korkeimmassa oikeusasteessa pätemättömiksi todettujen asiakirjojen nojalla tehdyt päätökset ovat ulosottokelpoisia. Ongelma on myös se, että Suomessa ulosotto-perinnän yhteydessä kaikista ammattimaisen rahanlainajan rahanlainauksista ei saamistodistetta velalliselle tarvitse esittää. Henkilöt ovat

eriarvoisessa asemassa, koska saamistodistetta ei ulosoton yhteydessä tarvitse esittää kuin lain 6 §:ssä mainittujen asiakirjojen perusteella annetuista luotoista.

Ongelmallinen tilanne on mahdollista korjata muuttamalla ulosottokaareissa olevaa kohtaa siten, että velkojalle säädetään velvollisuus esittää velalliselle kaikista luotoiksi antamistaan rahaveloista saamistodiste. Velallisella tulee myös olla oikeus saada jäljennös saamistodisteesta esimerkiksi muutoksenhakua varten, ja siitä syystä velkojan on kyettävä se esittämään koko perinnän ajan. Lain täsmennyksellä ulosottovirastolle ei synny saamistodisteen hankinnasta selvitysvelvollisuutta. Aineellisesti virheellisten tuomioiden korjaaminen määrältään oikeiksi, myös ulosotto-perinnän aikana, parantaisi kansalaisten oikeusturvaa.

Lakimuutoksen perustelut

Yrittäjä on työpaikkojen luoja ja yhteiskuntamme peruspilari. Yrittäjän oikeusturva on kuitenkin monelta osin riittämätön. Konkurssitilanteessa yrittäjällä ei ole tasapuolista mahdollisuutta puolustaa oikeuksiaan varsinkaan ammatillisia rahanlainajia vastaan oikean velkavastuunsa selvittämiseksi.

Suurin syy tälle eriarvoiselle asemalle on se, että velkojalla ei ole konkurssipäätöksen eikä ulosotto-perinnän yhteydessä velvollisuutta esittää saamistodistetta velalliselle tämän kaikista rahaveloista. Velan oikeata määrää ei siis tarvitse päätöksenteon yhteydessä viran puolesta todeta. Tämä on johtanut "laillisiin", aineellisesti perusteettomien saamisten perimisiin, vaikka Kuluttajavirasto on erityisesti tähdentänyt, että perusteettomien ulosotto-perusteiden lisääntymisen vaaraa on torjuttava.

Kuluttajavirasto on lausunnossaan Dnro 2006/70/6455 oikeusministeriölle todennut, että käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tällaisessa prosessissa tulee tuomioita myös perusteettomista saatavista. Kuluttajilta tulee yllättävän paljon palautetta siitä, että heiltä peritään täysin perusteettomia saatavia, joiden oikeellisuus ei ammattimaisten perintätoimistojen vapaaehtoisissa perintämenettelyissä suinkaan aina tule

korjatuksi silloinkaan, kun velallinen yrittää oikeista asioista.

Yrittäjän tai muunkaan velallisen asemaa velallisena ei turvaa se, että perinnän yhteydessä velkojan on esitettävä ulosottokaaren 3 luvun 6 §:ssä mainittu luotonantoasiakirja, koska luottoa annetaan monilla muilla nimikkeillä. Pykälän täsmäntäminen koskemaan kaikkia velkoja on välttämätöntä myös siksi, että ulosottoviranomainen on kirjallisesti kieltäytynyt pyytämästä hakijalta saamistodistetta. Velallisella on oltava oikeus nähdä häntä koskeva saamistodiste kaikista veloistaan.

Yleisen oikeustajun ja velallisen oikeussuojan kannalta on välttämätöntä, että ulosotto-perinnän yhteydessä velkojan olisi aina pyydettyä esitettävä rahavelan saamistodiste. Mikäli saamistodistetta ei voitaisi katoamisen tai muun syyn vuoksi esittää, velka olisi kuitenkin näytettävä annetuksi ja vastike saaduksi. Vain tällä lakimuutoksella turvataan velallisen ja velkojan yhdenvertainen asema ulosotto-perinnässä. Tällä lakimuutoksella turvataan velallisten keskinäinen yhdenvertainen asema saada jäljennös saamistodisteesta, tapahtuipa perintä saatavien perintälain tai ulosottokaaren perusteella.

Oikeusministeri Brax on lausunut 17.5.2010 kansalaiselle lähettämässään kirjeessä seuraavaa: "Velkoja, joka tietoisesti vaatii liikamääräisen saatavan vahvistamista tuomioistuimessa, syyllistyy rikolliseen menettelyyn."

Näitä rikoksella saatuja saatavia peritään ulosotossa. Tällä lakimuutoksella vaikutetaan siihen, että velkojien on esitettävä kanteen liitteenä velan oikean määrän osoittavat dokumentit. Tuomioistuimen on todettava velan oikea määrä ja perustettava päätös saamistodisteeseen ja sen määräiseksi.

Liikamääräisesti saamisen vahvistamisvaatimuksesta seurannut velkojan velalliselta ottama omaisuus näyttää täyttävän rikoslaissa määritellyn rahanpesun tunnusmerkit.

Toteuttamalla tämä lainmuutos torjutaan velkojien rikollista toimintaa tuomioistuimissa. Liikamääräisistä tai kokonaan aineettomista perimisistä, siten myös tuomioistuimien liikamääräisistä päätöksistä, mainitaan Kuluttajaviraston

lausunnossa (Dnro 2006/70/6455) oikeusministeriölle. Oikeusministeri Braxin lausuma on siten todellista ja ministerin tiedossa.

Vaikka tämä lakimuutos paljastaa toteutessaan velkojien tekemiä rikoksia, joiden rahallinen määrä voi olla huomattavan suuri, ei se voi olla esteenä lain muuttamiselle, koska ainoastaan tämän muutoksen toteuttamisen jälkeen henkilöt ovat tasavertaisessa asemassa, kun velkoja perii heiltä velkoja ulosottokaaren tai lain saatavien perinnästä johtuvien säännösten perusteella.

Ei ole yleisen oikeustajun ja kohtuuden mukaista esittää yrittäjän oikeussuojakeinoksi riita-asiassa kanteen tekemistä saamistodisteen esittämiseksi yleisessä tuomioistuimessa. Lainsäätäjät tietävät, että konkurssitilanteessa yrittäjällä ei ole riittävää asiantuntijuutta eikä taloudellisia mahdollisuuksia taistella oikeusistuimissa

ammattimaisia rahanlainajia vastaan saadaksesen oikean velkamäärän päätöksen perusteeksi.

Mikäli halutaan kannustaa yrittäjyyttä ja turvata yrittäjälle oikeudenmukainen ja tasavertainen asema ja poistaa tuomioistuimissa tapahtuva velkojien rikollinen toiminta velkomusasioissa, on lainsäädäntöön välttämätöntä tehdä tässä lakialoitteessa esitetetyt muutokset. Niitä 1990-luvun laman aikana tehtyjä virheitä, jotka aiheutuivat rahanlainausta ja ulosotto-perintää koskevista lainsäädännön epätarkkuuksista — joka lainsäädäntö on edelleen voimassa — ei saa enää toistaa 2010-luvulla, ja siksi tässä esitetty muutos on tehtävä välittömästi tällä vaalikaudella.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

ulosottokaaren 3 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 6 §:n 1 momentti ja
lisätään 3 luvun 6 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

3 luku

Yleiset menettelytapasäännökset

6 §

Saamistodisteen liittäminen hakemukseen

Hakemukseen on liitettävä saamistodiste, johon ulosmittaus perustuu. Juokseva velkakirja, vekseli tai shekki, johon ulosotto-perusteessa määrätty maksuvelvollisuus perustuu, on liitettävä hakemukseen alkuperäisenä. Jos täytäntöönpanon luotettavuus sitä edellyttää tai jos velallinen sitä pyytää, ulosottomiehen tulee ottaa haltuunsa myös tavallinen velkakirja. Ulosotto-

mies voi toimittaa täytäntöönpanon, vaikka tavallinen velkakirja on kadonnut tai sitä ei ole muusta syystä mahdollista liittää hakemukseen. Velallista on tällöin kuultava ennen täytäntöönpanoa.

Ulosottoviranomaisen on tehtävä saamistodisteeseen merkintä suoritetusta ulosottomitauksesta ja jäljellä olevasta velan määrästä. Saamistodiste tai sen jäljennös, johon ulosottoviranomainen on tehnyt merkinnän, on luovutettava velalliselle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta
20 .

Helsingissä 8 päivänä maaliskuuta 2011

Pietari Jääskeläinen /ps